

انتخابات ۲۸ خرداد ۱۴۰۰ ایران

مؤسسه دموکراتیک ملی - واشنگتن دی سی - ۲۵ خرداد ۱۴۰۰

مقدمه و خلاصه اجرایی

روز ۲۸ خرداد ۱۴۰۰ پنجاه و نه میلیون ایرانی واجد شرایط رأی دادن در سیزدهمین دوره انتخابات ریاست جمهوری و ششمین دوره انتخابات شوراهای شهر و روستا هستند. در این روز همزمان انتخابات دور دوم مجلس شورای اسلامی و مجلس خبرگان رهبری نیز برگزار می‌شود. نکته آنکه مردم ایران رئیس جمهوری تازه را برمی‌گزینند، زیرا با توجه به محدودیت دوره ریاست جمهوری، آقای حسن روحانی نمی‌تواند در این دور از انتخابات نامزد شود. به علاوه در کنار رئیس جمهوری مردم بیش از ۱۲۷,۰۰۰ عضو شوراهای شهر و روستا را نیز انتخاب می‌کنند. انتظار می‌رود انتقال قدرت اجرایی فرصتی برای ارزیابی مجدد پرسش‌هایی کلان همچون وضعیت امنیتی ایران در خاورمیانه و نیز رابطه ایران با ایالات متحده، اسرائیل و دیگر بازیگران بین‌المللی را هم فراهم کند. علاوه بر این گمان می‌رود که این انتخابات ریاست جمهوری را بتوان ملاکی برای انتقال نهایی قدرت به رهبر جدید جمهوری اسلامی به حساب آورد.

با این حال این انتخابات با نارضایتی شدید رأی‌دهندگان و تقاضای تحریم انتخابات همراه شده است و پیش‌بینی می‌شود میزان حضور پای صندوق رأی در این دوره نسبت به رقابت‌های پیشین کمتر باشد. عوامل مختلفی در پس جنبش تحریم حضور در انتخابات وجود دارد و احتمالاً دلایل ایرانیان مقیم خارج از کشور که بیشترشان کل نظام حاکم را نامشروع می‌دانند و رأی‌دهندگان بالقوه درون کشور برای عدم شرکت در انتخابات متفاوت است. شهروندان داخل کشور ممکن است با این نظر در انتخابات رأی ندهند که روند تأیید صلاحیت نامزدها - به ویژه در انتخابات ریاست جمهوری - عرصه نامزدی در انتخابات را به طیفی باریک و غیرقابل قبول از عقاید سیاسی و ایدئولوژیکی محدود کرده است که قادر نیست به رأی‌دهنده انتخابی واقعی ارائه دهد و این که دولت‌های متمادی نتوانسته‌اند به مسائل اجتماعی-سیاسی که بسیاری از مردم با آن دست به گریبانند رسیدگی کنند. از دیگر سو در حالی که انتخابات ریاست جمهوری ممکن است منجر به تغییراتی در سیاست‌های کلان کشور شود اما انتخابات محلی آزادی عمل بیشتری در اختیار شهروند متوسط قرار می‌دهد تا بتواند در انتخابات گزینه‌ای معنی‌دار داشته، رهبرانی را برگزیند که برنامه کاری آنها بیشتر و بهتر بازتاب دهنده علایق و دغدغه‌های او باشد.

مؤسسه دموکراتیک ملی (ان‌دی‌آی یا مؤسسه) از تاریخ ۱۱ تا ۲۵ خرداد ۱۴۰۰ به طور مجازی تحلیل پیش از انتخاباتی انجام داد تا شرایط حاکم بر این انتخابات را بررسی کرده، دیدگاه‌های مختلف در خصوص چالش‌ها و فرصت‌هایی که انتخابات پیش رو عرضه می‌کند را گرد آورد. ایران از سازمان‌های بین‌المللی برای نظارت بر روند انتخابات در کشور دعوت نمی‌کند و سازوکاری قانونی برای نظارت مستقل توسط پایش‌گران مدنی داخل کشور هم وجود ندارد. در نتیجه بیانیه ان‌دی‌آی مبتنی است بر اطلاعات موجود و منابع رسمی در کشور؛ داده و تحلیل انتخابات‌های اخیر ایران؛ گزارش رسانه‌ها؛ نتایج تحقیقات دانشگاهی و اندیشکده‌ها؛ و ترکیبی از مصاحبه‌های حضوری و کتبی با مصاحبه‌شوندگانی از داخل و خارج از ایران، از جمله روزنامه‌نگاران، سیاستمداران و مقامات سابق، و فعالان و تحلیل‌گران سیاسی. این متن ادعا نمی‌کند که ارزیابی جامع یا نافذی از فضای پیش از انتخابات ایران ارائه می‌دهد. در عوض آنچه در ادامه می‌آید مروری بر برخی از موضوعات اصلی است که در دوره پیش از انتخابات ظاهر شده و چکیده‌ای از برخی از چالش‌های احتمالی است که در روز انتخابات و پس از آن ممکن است رخ دهد. همه اقدامات مربوط به این ارزیابی به طور اکید مبنایی غیر حزبی و عاری از دخالت در روند انتخابات دارد.

مردم‌سالاری فراتر از روند انتخابات است؛ با این حال انتخابات درجه‌ای مهم به نظام‌های حکومتی و امکاناتی برای اصلاحات مردم‌سالارانه در آینده فراهم می‌کند. انتخابات نه تنها خطوط گسل سیاسی را نمایان می‌کند بلکه تعهد کشور به

حقوق و آزادی‌های بنیادین بشر - از جمله مواد مندرج در متون بین‌المللی که به امضاء ایران رسیده، مانند «اعلامیه جهانی حقوق بشر» و «میثاق بین‌المللی حقوق مدنی و حقوق سیاسی» را نیز به آزمون می‌گذارد. انتخابات باید شهروند را قادر کند تا آزادانه تعیین کند که چه کسی قرار است از جانب او حکومت کند؛ این با وضعیت موجود در ایران فاصله‌ای زیاد دارد. با این همه هر انتخاباتی را باید به طور مستقل تحلیل و درک کرد و هر انتخاباتی هم برای شهروند برخی فرصت‌ها را فراهم می‌کند تا حق رأی خود را، ولو در شرایطی محدود، ابراز کند. همچنین هر انتخاباتی فرصت‌هایی ایجاد می‌کند تا با برخی معیارها همه‌پذیری، شفافیت و مسئولیت‌پذیری را افزایش داد که در نتیجه وقتی تغییر سیاسی گسترده‌تری در بطن اتفاق افتاد زمینه و حافظه نهادها برای سازمان‌دهی روند انتخاباتی معتبرتر فراهم باشد.

ان‌دی‌آی خاطر نشان می‌کند که به‌رغم زیباسازی روند انتخابات در ایران - از جمله ورود فن‌آوری‌های نوین - بسیاری از چالش‌های اساسی پیش روی انتخاباتی مردم‌سالار طی دوره‌های متمادی انتخابات همچنان ادامه یافته و طی دهه‌های گذشته تحولی اساسی در این زمینه رخ نداده است. ان‌دی‌آی روز ۲۲ خرداد ۱۳۹۲ بیانیه‌ای را در ارتباط با [انتخابات ۲۴ خرداد ایران ۱۳۹۲](#) منتشر کرد. بسیاری از نگرانی‌هایی که در آن سند مطرح شده بودند همچنان بر فضای انتخابات ایران اثرگذارند. بیانیه حاضر می‌کوشد با تأکید ویژه بر موضوعات و چالش‌هایی که به طور خاص حول انتخابات ۱۴۰۰ رخ داده‌اند درک روند انتخابات در ایران که در بیانیه نخست سال ۱۳۹۲ آورده شده بود را تکمیل و به روز کند.

نگاهی به دوره پیش از انتخابات و شیوه برگزاری انتخابات در گذشته پنج موضوع مهم را برجسته می‌کند که برای علاقمندان به ارزیابی روند انتخابات ۱۴۰۰ شایان توجه است:

- کسی که در هر سطحی خود را برای انتخابات نامزد کند همچنان باید از روند تعیین صلاحتی مبهم عبور کند که از آن به شیوه‌ای ناروا به عنوان ابزاری برای محدود کردن انتخاب رأی‌دهنده استفاده می‌شود. به ویژه نامزدهای انتخابات ریاست‌جمهوری مورد بررسی سختگیرانه شورای نگهبان قرار گرفتند و بسیاری از آنها ظاهراً به دلایل سلیقه‌ای رد صلاحیت شدند. این امر تعداد نامزدها را حتی معدودتر از حالت عادی کرده است؛ نامزدهایی که همگی از دیدگاه و عقاید سیاسی مشابهی برخوردارند. این باعث شده است که گزینه‌های رأی‌دهنده در انتخابات به طور قابل توجهی محدود شده، اصل انتخابات آزاد زیر سؤال رود.

- ایران هنوز اجازه نمی‌دهد تا در داخل کشور بر روند انتخابات به طور مستقل و غیرحزبی نظارت شود و از ناظران بین‌المللی صلاحیت‌دار نیز برای پایش انتخابات دعوت نمی‌کند. در حالی که نهادی منصوب حکومت برای نظارت بر کار وزارت کشور وجود دارد، این نهاد مستقل نیست. عدم نظارت مستقل می‌تواند بر اعتبار روند انتخابات تأثیر منفی گذاشته، اعتماد عمومی را خدشه‌دار کند.

- رسانه‌هایی که به دنبال پوشش خبری انتخابات هستند، به دلیل پرداختن به موضوعات «خط قرمز»، مانند جنبش تحریم انتخابات، با تهدید مقامات دولتی و امنیتی روبرو شده‌اند. در نتیجه این احساس وجود دارد که حتی رسانه‌های غیررسمی درون کشور هم بیش از حد معمول دچار خودسانسوری شده‌اند. اگرچه پوشش رسانه‌ای کارزارهای انتخاباتی گسترده است اما دارای عمقی کم است و دیدگاهی غیرانتقادی و کاملاً مثبت از نظام حاکم و تدارکات انتخاباتی آن ارائه می‌دهد. بی‌اعتنایی به تعهدات بین‌المللی کشور در زمینه احترام به آزادی مطبوعات به فضای انتخاباتی بی روح دامن زده، بر نارضایتی رأی‌دهندگان می‌افزاید.

- ایران هنوز فهرستی از رأی‌دهندگان واجد شرایط را ایجاد نکرده یا نگهداری نمی‌کند. رأی‌دهندگان می‌توانند در هر شعبه رأی‌گیری رأی دهند. نبود چنین فهرستی باعث می‌شود مسئولین انتخابات نتوانند بر رأی‌دهی غیرقانونی یا چندباره افراد کنترل داشته باشند. علاوه بر این امکان رأی دادن در هر شعبه اخذ رأی مستلزم چاپ و توزیع تعداد بیشتر برگ رأی است و این امر شرایط برای پر کردن صندوق رأی و سایر موارد تقلب را فراهم می‌کند. احتمالاً در این انتخابات در واکنش به همه‌گیری جهانی کووید-۱۹ اقدامات محافظتی موجود علیه چند بار رأی دادن از جمله احراز هویت بیومتریک اثر انگشت و ثبت اثر انگشت رأی‌دهنده با استامپ حذف می‌شود که بررسی رأی‌دهی غیرقانونی را حتی محدودتر هم می‌کند.

- نتایج انتخابات به صورت علنی در شعب اخذ رأی اعلام نمی‌شود و همچنین - به طور تاریخی - نتایج نهایی انتخابات بر اساس شعبه رأی‌گیری تفکیک نمی‌شود. این در حالی است که تجمیع نتایج نهایی پشت درهای بسته و بدون نظارت مستقل انجام می‌شود که خود باعث تشدید عدم شفافیت شده و اعتماد عمومی را نسبت به روند کلی انتخابات کاهش می‌دهد.

علی‌رغم کاستی‌های احتمالی هر انتخاباتی فرصتی برای ابراز عقاید سیاسی فراهم می‌کند؛ رقابت انتخاباتی ۱۴۰۰ ایران نیز از این قاعده مستثنی نیست. شهروندان ایرانی به ویژه در سطح محلی این فرصت را دارند تا نظرات خود را از طریق صندوق رأی مطرح کنند. در این میان توجه و موشکافی بین‌المللی در کنار تلاش‌های محلی می‌تواند شانس احترام به انتخاب آنها، این که نتیجه انتخابات بازتاب‌دهنده مقصود واقعی آنها باشد و تمرین‌های انتخاباتی در آینده از لحاظ شفافیت و مسئولیت‌پذیری بهبود یابد را افزایش دهد.

نحوه برگزاری انتخابات

نهادهای مسئول اداره و مدیریت انتخابات در ایران در قانون اساسی و سایر قوانین مربوط به انتخابات تصریح شده‌اند، از جمله «قانون نظارت شورای نگهبان بر انتخابات ریاست‌جمهوری اسلامی ایران»، «قانون انتخابات ریاست‌جمهوری جمهوری اسلامی ایران»، «قانون تشکیلات، وظایف و انتخابات شوراهای اسلامی کشور و انتخاب شهرداران» و «قانون حضور نمایندگان نامزدهای ریاست‌جمهوری در شعب اخذ رأی» که چارچوب اساسی انتخابات ریاست‌جمهوری و همچنین انتخابات شوراهای محلی را تشریح می‌کند. با این حال نکته شایان توجه آنکه چارچوب قانونی موجود امکان اداره مستقل انتخابات را فراهم نمی‌آورد. شورای نگهبان وظیفه نظارت کلی بر انتخابات را بر عهده دارد در حالی که مدیریت لجستیکی این پروسه بر عهده وزارت کشور است.

شورای نگهبان با ۱۲ عضو برای تضمین پیروی از قانون اساسی و قوانین اسلام (شریعت) در روند سیاسی ایران تأسیس شد. این شورا شامل شش نفر فقیه است که به طور مستقیم توسط رهبر از بین روحانیون و شش عضو حقوقدان قانون اساسی با معرفی رئیس قوه قضائیه انتخاب می‌شوند. پس از تأیید اعضا در مجلس آنها برای مدت شش سال در این سمت خدمت می‌کنند و می‌توانند به طور نامحدود دوباره انتخاب شوند. در حالی که وزارت کشور مسئول اجرا و مدیریت مقدمات انتخابات است، اما اگر شورای نگهبان نگران تدارکات یا انجام انتخابات باشد، این صلاحیت را دارد که روند را باطل یا متوقف کند.

بلافاصله پس از آنکه وزیر کشور تاریخ انتخابات را اعلام کرد استانداران در هر استان هیأت‌هایی را برای برگزاری انتخابات تشکیل می‌دهند. این هیأت‌ها شامل نماینده وزارت کشور، رئیس دادگستری استان، دادستان کل استان و نه نفر معتمد مردم هستند. هیأت‌ها وظیفه دارند تعداد و مکان ثبت‌نام نامزدها و مراکز رأی‌دهی را تعیین کنند. نه روز قبل از انتخابات این هیأت‌ها جزئیاتی مانند ساعت و تاریخ رأی‌گیری، مکان شعب اخذ رأی و آیین‌نامه‌های انتخاباتی مرتبط را اعلام می‌کنند.

ایران بر اساس اصلاحیه قانون انتخابات ریاست‌جمهوری در سال ۱۳۹۲ هیأت اجرایی مرکزی انتخابات ایجاد کرد. هیأت اجرایی مرکزی انتخابات پنج ماه پیش از پایان دوره ریاست‌جمهوری فعلی تشکیل می‌شود و اعضاء آن عبارتند از وزیر کشور به عنوان رئیس هیأت، دادستان کل کشور، وزیر اطلاعات، یکی از اعضای هیأت مدیره مجلس (که به عنوان ناظر و بدون حق رأی فعالیت می‌کند)، و هفت معتمد مردم (به پیشنهاد مجلس و تأیید شورای نگهبان). در عمل، هیأت اجرایی مرکزی انتخابات عمدتاً وظیفه نظارت بر شمارش آراء را بر عهده دارد که با توجه به تبصره ۶ اصلاحیه ۱۳۹۲، هیأت اجرایی مرکزی انتخابات نباید به هیچ وجه در تصمیمات یا مسئولیت‌های شورای نگهبان پیرامون انتخابات مداخله کند.

ساز و کاری قانونی برای نظارت مستقل وجود ندارد

ایران در هیچ مرحله‌ای از چرخه انتخابات از جمله تهیه مواد انتخاباتی، ثبت‌نام نامزدها، رسیدگی به شکایات و اختلافات انتخاباتی و دوره تبلیغات، اجازه نظارت مستقل غیرحزبی داخلی و بین‌المللی را نمی‌دهد. از اواسط دهه ۱۹۸۰ میلادی (۱۳۶۰ شمسی) به این سو شهروندان ناظران مستقل غیرحزبی در کنار ناظران بین‌المللی نقشی کلیدی در افزایش اعتماد عمومی و افزایش شفافیت روندهای انتخاباتی در سراسر جهان بازی کرده‌اند. چنین همکاری‌هایی در «اعلامیه اصول جهانی برای نظارت و پایش غیرحزبی انتخابات توسط سازمان‌های شهروندی» و همچنین «اعلامیه اصول نظارت بین‌المللی بر انتخابات» تدوین شده است. هر دوی این اسناد در سازمان ملل اجرایی شده‌اند که نشان دهنده اجماع جهانی بر نقش مرکزی نظارت مستقل در اجرای انتخاباتی معتبر است.

دوره قبل از انتخابات

انتخابات روندی است که فراتر از صرف روز انتخابات را در بر می‌گیرد. در ایران عاملی حیاتی در انتخابات نقشی است

که شورای نگهبان در ثبت نام نامزدها برای انتخابات ریاست جمهوری ایفا می‌کند. چنین نقشی می‌تواند توانایی شهروند برای نامزد شدن و گزینه‌های شهروندی که می‌خواهد برای ریاست جمهوری رأی بدهد را محدود کند. مجلس نقشی مشابه در تأیید نامزدها در انتخابات شوراهای شهر و روستا بازی می‌کند. هر چند که بیشتر صاحب‌شوندگان تأکید می‌کنند که این روند بررسی از نظر تاریخی خیلی کمتر محدودکننده بوده و در نتیجه تنوع بیشتری از نامزدها و گزینه‌ها در سطوح محلی وجود داشته است. با این همه فرآیند مبهم بررسی نامزدها در سطح محلی، به دلیل امکان بررسی سلیقه‌ای و محدودکننده، در تناقض با روش‌های مطلوب بین‌المللی است. علاوه بر این شنیده‌ها از انتخابات محلی در گذشته حاکی از آن است که روند بررسی محلی اگرچه محدودیت بیشتری نسبت به روند بررسی ملی ندارد، اما در برخی مواقع به حق شهروند برای شرکت در انتخابات لطمه زده و منجر به گزینه‌های محدود در انتخابات شده است.

ثبت نام داوطلبان

ماده ۱۱۵ قانون اساسی شرایط لازم برای نامزدی در انتخابات ریاست جمهوری را تصریح می‌کند که بر مبنای آن رئیس‌جمهور باید از میان رجال مذهبی و سیاسی دارای صلاحیت‌های زیر انتخاب شود: ایرانی‌الاصل، تابع ایران، مدیر و مدبر، دارای حسن نیت و امانت و تقوا، معتقد به مبانی جمهوری اسلامی ایران و مذهب رسمی کشور. معیارهای تصدی پست محلی در ماده ۲۶ قانون تشکیلات، وظایف و انتخاب شوراهای اسلامی کشور و انتخاب شهرداران تصریح شده است و شامل شروط زیر می‌شود: تابعیت ایرانی، حداقل سن ۲۵ سال تمام، اعتقاد به اسلام و التزام به ولایت مطلقه فقیه، وفاداری به قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران، الزامات آموزشی مبتنی بر انتخابات و (برای مردان) اثبات خدمت سربازی یا معافیت رسمی از خدمت سربازی.

ثبت نام نامزدها روندی پیچیده است. داوطلبان نامزدی انتخابات ریاست جمهوری ابتدا باید در وزارت کشور ثبت نام کنند تا اسامی آنها به شورای نگهبان ارسال شود. سپس شورای نگهبان درخواست هر یک از داوطلبان را بررسی می‌کند تا اطمینان حاصل کند که حائز شرایط قانونی هستند. سپس نام نامزدهای تأیید صلاحیت شده به وزارت کشور ارسال می‌شود و وزارت کشور اسامی نامزدهای رسمی را اعلام می‌کند. در این چرخه انتخابات در مجموع ۵۹۰ نفر داوطلب نامزدی در انتخابات ریاست جمهوری در وزارت کشور ثبت نام کردند. سرانجام تنها هفت نامزد توسط شورای نگهبان تأیید صلاحیت شدند تا در انتخابات ریاست جمهوری شرکت کنند. اکثر صاحب‌شوندگان اظهار کردند که ابراهیم رئیسی، رئیس کنونی قوه قضائیه ایران پیشتر از برجسته این رقابت است. در مقابل تقریباً ۲۹۸,۰۰۰ داوطلب برای انتخابات شوراهای شهر و روستا ثبت نام کردند که از این تعداد ۲۶۶,۸۳۱ نفر تأیید صلاحیت شدند.

بسیاری از صاحب‌شوندگان ثبت نام و بررسی نامزد را مهمترین مرحله فرآیند انتخابات توصیف و خاطر نشان کردند که در این مرحله است که می‌توان دامنه گزینه‌های سیاسی پیش روی رأی‌دهنده را به شدت محدود کرد. ماهیت جعبه سیاه گونه روند بررسی باعث می‌شود داوطلبان نتوانند دلیل رد صلاحیتشان را به راحتی پیش‌بینی کنند. هیئت ارزیاب شنیدند که برخی از نامزدها که در یک دوره انتخابات رد صلاحیت شده بودند در دوره بعدی تأیید صلاحیت شده‌اند. علاوه بر این داوطلب‌ها معمولاً دلایل رد صلاحیتشان را به طور مکتوب دریافت نمی‌کنند. علاوه بر چالش‌های رسمی مطرح شده برخی از صاحب‌شوندگان ابراز کردند که روند ثبت نام نامزدها شرایط را برای اعمال نفوذ غیررسمی نیز فراهم می‌کند، مانند توصیه رهبر ایران به حسن خمینی - نوه آیت الله روح الله خمینی، رهبر سابق - برای انصراف از نامزدی در انتخابات ریاست جمهوری. خبرهای اخیر حاکی از آن است که وزارت اطلاعات بر روند تأیید نامزدها پیش از انتخابات ریاست جمهوری سال ۱۳۹۲ تأثیرگذار بوده است. همچنین حکایت‌ها دال بر آن دارد که بازیگرانی غیر از شورای نگهبان می‌توانند پشت صحنه نقشی فراقانونی در روند بررسی بازی کنند.

ثبت نام رأی‌دهندگان

طبق برآورد وزارت کشور، ۵۹ میلیون و ۳۱۰ هزار و ۳۰۷ نفر واجد شرایط رأی دادن در این انتخابات هستند. ایران برخلاف بسیاری از کشورهای دیگر در انتخابات از فهرست رأی‌دهندگان استفاده نمی‌کند؛ از این رو روندی برای ثبت نام از رأی‌دهندگان وجود ندارد و به رأی‌دهنده واجد شرایط کارت رأی‌دهی داده نمی‌شود. در عوض رأی‌دهنده واجد شرایط می‌تواند روز انتخابات در هر شعبه أخذ رأی با صرف ارائه کارت ملی و شناسنامه برای تأیید این که شهروند ایران و ۱۸ سال به بالا است رأی دهد. ثبت نام خودکار در روند انتخابات بر پایه استفاده از کارت ملی از یک سو بسیاری از موانع مشارکت در انتخابات را برطرف و به تسهیل مشارکت بالای مردم کمک می‌کند اما از دیگر سو نبود فهرست رأی‌دهندگان یکی از روش‌های حیاتی برای بررسی رأی غیرقانونی و تعدد رأی دادن را از میان بر می‌دارد. در بسیاری از نظام‌های مردم‌سالار، اگر نه در اکثر آنها، فهرست رأی‌دهندگان از قبل تهیه و بازبینی می‌شود. رأی‌دهنده نیز معمولاً از قبل به شعبه

اخذ رأی خاصی ارجاع داده می‌شود. عدم ارجاع به شعبه‌ای خاص مسئولان انتخابات را وا می‌دارد تا بیش از حد نیاز بر گه رأی چاپ و توزیع کرده تا از موجودی کافی در همه شعب اخذ رأی اطمینان حاصل کنند. این فرصتی برای پر کردن صندوق‌های رأی و تقلب در رأی‌گیری فراهم می‌کند.

آنچنان که به هیئت ارزیاب گفته شد، هیأت اجرایی مرکزی انتخابات از کد ملی رأی‌دهنده به عنوان شناسه‌ای منحصر به فرد استفاده می‌کند تا نتایج را طی روند شمارش بررسی کند و تعیین کند که هیچ کس مجدداً رأی نداده باشد. با این حال این روند شفاف نیست. علاوه بر این چندین تن از مصاحبه‌شوندگان اظهار کردند که معمولاً در روز انتخابات مسئولان شعبه اخذ رأی اعلام می‌کنند صرف کارت ملی یا شناسنامه برای اثبات هویت کافی است. اگر کد ملی به طور نظام‌مند در روز انتخابات جمع‌آوری نشود، توان هیأت اجرایی مرکزی انتخابات برای انجام چنین ممیزی تضعیف می‌گردد.

فضای انتخاباتی

مصاحبه‌شوندگان داخل و خارج از کشور به طور یکپارچه فضای انتخابات را فضایی بی‌روح توصیف می‌کنند که عمدتاً نتوانسته مردم را به شوق آورد. در میان دشواری‌های ذکر شده برخی به تمهیدات ایمنی و بهداشتی اعمال شده به علت همه‌گیری کووید-۱۹ اشاره دارند که موجب استفاده بیشتر از شبکه‌های اجتماعی و تعامل آنلاین در قیاس با تجمعات و رویدادهای حضوری شده است. به نظر می‌رسد بیشتر نامزدهای ریاست‌جمهوری راهبردی ترکیبی انتخاباتی را اتخاذ کرده‌اند که بیش از گذشته به شبکه‌های اجتماعی متکی است، در حالی که همزمان از شیوه‌های سنتی مانند تلویزیون و رادیو نیز برای ارتباط با رأی‌دهندگان مسن و روستایی که احتمالاً دسترسی کمتری به اینترنت دارند استفاده می‌کنند. به رغم نگرانی‌های کلی در مورد داغ نبودن کارزارها برخی از مفسران این تغییر ترکیبی موفق را به عنوان فرصتی بالقوه ارزیابی کرده، خاطر نشان کردند که ۱,۵ میلیون نفر از واجدین رأی دادن در ایران رأی‌دهندگان جوانی هستند که برای نخستین بار در روند انتخابات شرکت می‌کنند. اگر نامزدها بتوانند با موفقیت به طور آنلاین با این رأی‌دهندگان جوان تعامل کنند شاید به کمک آن بتوانند نفسی تازه در روندی سیاسی بدمند که به عقیده بسیاری راکد و دور از واقعیت روزمره شهروندان است.

برخی از مصاحبه‌شوندگان خاطر نشان کردند که بسیاری از نامزدها، به ویژه در سطح محلی، در واکنش به افزایش نارضایتی مردم از تفکیک سیاسی سنتی بین اصول‌گرایان محافظه‌کار، میانه‌روها و اصلاح‌طلبان، به عنوان نامزد مستقل شرکت کرده‌اند. این باعث شده است که تعداد نامزدهای انتخاباتی که به هیچ ساختار حزبی تعلق ندارند و بنابر آن به کسی جز رأی‌دهنده پاسخگو نیستند فزونی یابد. هیئت ارزیاب نگرانی‌هایی شنید مبنی بر این که در نتیجه وضعیت پیش آمده بسیاری از نامزدها و عده‌های کلانی داده‌اند که به ویژه در مورد اصلاحات اقتصادی با توجه به دغدغه همه‌جانبه شهروندان در مورد شرایط اقتصادی اجتماعی بعید به نظر می‌رسد قادر به اجرای آن باشند.

این هیأت همچنین نگرانی‌هایی را در مورد احتمال سوءاستفاده متصدیان از موقعیت فعلی خود برای پیش‌برد کارزارهای انتخاباتی با استفاده از منابع دولتی شنید. علاوه بر این نگرانی‌هایی وجود دارد که ممکن است برخی از نامزدها نیروهایشان را برای خرید رأی بسیج کنند. مستندسازی و تأیید هر دو این نگرانی‌ها عملاً کاری دشوار است، خصوصاً با توجه به اینکه نظام انتخاباتی کنونی به شهروندان امکان نمی‌دهد تا بتوانند به طور مستقل بر انتخابات نظارت داشته باشند. احزاب سیاسی که حداقل طبق قانون مجاز به بکارگیری و اعزام نماینده در روز انتخابات هستند، غالباً فاقد ساختار و منابع داخلی لازم برای استفاده نظام‌مند از این امکان هستند. اگرچه سوء استفاده از منابع دولتی توسط هر نامزدی نگران‌کننده است، تصور بر این است که تضاد منافی ذاتی به خصوص در مورد ابراهیم رئیسی، نامزد انتخابات ریاست‌جمهوری وجود دارد. او در مقام رئیس قوه قضائیه در سمت خود باقی مانده است و خصوصاً آنکه شکایات انتخاباتی پیش از انتخابات در نهایت توسط قوه قضائیه مورد قضاوت قرار می‌گیرد. لازم به ذکر است که طبق چارچوب قانونی در ایران نامزدهایی که از قبل دارای مقام دولتی هستند ملزمند تا قبل از شرکت در انتخابات مجلس شورای اسلامی یا شوراهای شهر و روستا از سمت خود استعفا دهند اما چنین تمهیداتی برای نامزدهای انتخابات ریاست‌جمهوری وجود ندارد. نگرانی گسترده از این که ممکن است صفحه بازی انتخابات به نفع نامزد خاصی بگردد می‌تواند بر سردتر شدن تمایل رأی‌دهنده برای مشارکت تأثیر داشته باشد - خواه آن که نگرانی‌ها ریشه در واقعیت داشته باشد یا نه.

دعوت به تحریم انتخابات و پتانسیل حضور کم پای صندوق رأی

دوره‌های اخیر انتخابات ریاست‌جمهوری در ایران با فراخوان تحریم روند انتخابات همراه بوده‌اند. افراد ممکن است به دلایلی مختلف انتخابات را تحریم کنند، اما به نظر می‌رسد بخشی از انگیزه تحریم ناشی از حس نارضایتی نسبت به کنشی

سیاسی است که به نظر می‌رسد در درجه اول برای تقویت مشارکت بالا و نتایجی از قبل مهندسی شده از طریق روند سخت‌گیرانه و مبهم تعیین صلاحیت نامزدهای انتخابات ریاست‌جمهوری از طریق شورای نگهبان باشد. در حالی که مصاحبه‌شوندگان اشاره کردند که انتخابات محلی عموماً گزینه‌های متنوع‌تری را در اختیار رأی‌دهندگان قرار می‌دهد چرا که بررسی نامزدها توسط مجلس انجام می‌شود، اما به نظر نمی‌رسد که طرفداران تحریم انتخابات ۲۸ خرداد تمایزی بین انتخابات‌های مختلف لحاظ کنند. در داخل کشور روزنامه‌نگاران و رسانه‌هایی که تحریم را پوشش داده‌اند با تهدیدهای سرویس‌های امنیتی روبرو شده‌اند. در نتیجه بیشتر افراد تنها در مورد درصد بالای رأی‌دهندگانی که طبق پیش‌بینی‌ها احتمالاً شرکت نکنند صحبت می‌کنند تا اینکه بخواهند اخبار را تحت عنوان جنبشی فعال برای تحریم پوشش دهند. در عوض دعوت به تحریم از طریق کانال‌های غیررسمی و همچنین از طریق بیانیه‌هایی از طرف شخصیت‌های مطرح در طیف سیاسی موجود، از جمله محمود احمدی‌نژاد، رئیس‌جمهور محافظه‌کار سابق، پخش می‌شود. در خارج از ایران رسانه‌ها فضای بیشتری برای پوشش جنبش تحریم در اختیار دارند.

مشارکت فعال در تحریم را می‌توان متمایز از عدم حضور ناشی از بی‌تفاوتی یا عوامل ساختاری مانند مراقبت از کودک یا سالمندان یا نگرانی در مورد همه‌گیری کرونا دانست که هر یک می‌تواند مستقلاً رأی‌دهنده را از حضور در پای صندوق‌ها منصرف کند. صرف نظر از اینکه چرا رأی‌دهنده شرکت نمی‌کند به نظر می‌رسد حکومت ایران مشارکت پایینی را برای انتخابات ۲۸ خرداد پیش‌بینی کرده و شروع به ترویج روایتی کرده است که می‌گوید مشارکت کم لزوماً نشان‌دهنده نامشروع بودن روند انتخابات نیست. برخی از مصاحبه‌شوندگان اظهار داشتند که - برخلاف بسیاری از انتخابات ریاست‌جمهوری گذشته، که رژیم شدیداً به مشارکت بالا برای تقویت مشروعیت اجرایی بها می‌داد - نظرسنجی‌های فعلی نشان می‌دهد که درصد قابل توجهی از رأی‌دهندگان، شاید حدود یک سوم، مرددند که آیا در انتخابات شرکت کنند و اینکه چگونه رأی دهند. این امر نشان از وضعیت غیرقابل پیش‌بینی، ولو در نظامی با گزینه‌های محدود است و برای این دور از انتخابات، خود نظام نیز از مشارکت این افراد بلامتکلیف منفعتی نمی‌برد. مصاحبه‌شوندگان به پیام‌های روحانیون برجسته نیز اشاره کردند که برخی بر وظیفه شرعی مردم برای رأی دادن تأکید دارند، در حالی که برخی دیگر به مردم می‌گویند که رأی‌دهی به روش‌های خاص - مانند انداختن آراء سفید - می‌تواند خلاف وظیفه شرعی باشد. چنین نشانه‌های متناقضی درباره چگونگی شرکت در انتخابات ممکن است آب را گل‌آلود کند و رأی‌دهندگان بلامتکلیف فعلی را ترغیب کند خانه بمانند.

رسانه‌ها

از مشخصه‌های فصل انتخابات در ایران، این است که عموماً محدودیت‌های عادی جامعه مدنی و رسانه‌ها برداشته می‌شود تا نامزدها بتوانند پیام خود را منتشر و حمایت مردم را جلب کنند. انتخابات امسال شاهد آزادی مورد انتظار نبوده است. روزنامه‌نگاران برای جلوگیری از پوشش دادن خطوط قرمز با فشار دادستانی و مقامات وزارت اطلاعات روبرو شده‌اند و همانطور که در بالا ذکر شد، کسانی که تلاش کرده‌اند جنبش تحریم انتخابات را پوشش دهند توسط سرویس‌های امنیتی تهدید شده‌اند. در نتیجه، در حالی که رسانه‌ها پوشش گسترده‌ای از مبارزات انتخاباتی ارائه می‌دهند، این پوشش، تا حدی به علت انتخاب سیاسی محدود، عمدتاً با روایت مثبت از حکومت و آمادگی‌های حکومت همراه است و نتوانسته سؤالات حیاتی یا تحلیل عمیق‌تری از مسائل کلیدی ارائه دهد.

رسانه‌های سنتی به عنوان متولیان اصلی آموزش مدنی و آموزش رأی‌دهندگان در مورد چگونگی شرکت در روند انتخابات عمل می‌کنند. برخلاف بسیاری از کشورهای دیگر، جامعه مدنی در ایران فاقد فضای سیاسی لازم برای ایفای نقش در آموزش و بسیج عمومی در مورد روند انتخابات و نامزدها است. در نتیجه اطلاعات مربوط به رویه‌های انتخاباتی اساساً از طریق رسانه‌های جمعی منتقل می‌شود. با این حال، برخی از مصاحبه‌شوندگان ابراز نگرانی کردند که این میزان کافی نیست و پوشش رویه‌های انتخاباتی اغلب از نظر پخش اخبار حساس انتخاباتی که برای مخاطب جلب توجه می‌کند عقب است. در نتیجه تعداد قابل توجهی از رأی‌دهندگان ممکن است به دست اندرکاران شعب اخذ رأی اتکا کنند تا روند کار را برای آنها توضیح دهند و یا حتی به صورت فیزیکی به آنها کمک کنند تا رأی دهند.

همانطور که در بالا اشاره شد، شبکه‌های اجتماعی نقش زیادی در انجام این مبارزات انتخاباتی ایفا می‌کنند که بخشی از این امر به دلیل همه‌گیری جهانی کووید ۱۹ است. مصاحبه‌شوندگان این حس را ابراز کردند که شبکه‌های اجتماعی در حکم شمشیر دو لبه هستند. از یک طرف فرصتی ایجاد می‌کنند تا به ویژه از طریق ابزارهای خلاقانه آنلاین با رأی‌دهندگان جوان تعامل کرد. از طرف دیگر، دولت خود از کاربران شبکه‌های اجتماعی است و بسیاری از پلتفرم‌ها مانند فیس‌بوک و توئیتر به شدت فیلتر شده‌اند و توئیتر تا حد زیادی به عنوان بستری برای نخبگان تحصیل کرده و فعالان سیاسی دیده می‌شود. پیام‌رسان‌های رمزگذاری شده نظیر واتساپ، سیگنال و تلگرام نیز ممکن است ابزاری برای ایرانیان فراهم کنند تا اطلاعات مربوط به انتخابات را با یکدیگر به طور غیررسمی به اشتراک بگذارند یا وارد بحث سیاسی شوند، اما به طور معمول

توسط دولت تحت فشار قرار می‌گیرند. در مقابل، برنامه کاربردی کلاب‌هاوس، که افراد منحصرأ به دعوت دیگر اعضا قابلیت عضویت در آن را دارند و کاربران را قادر می‌کند تا همزمان با هزاران کاربر دیگر در اتاق‌های گفتگوی صوتی شرکت کنند، در این چرخه انتخابات در ایران محبوب شده است و به نظر می‌رسد هنوز به اندازه دیگر پیام‌رسان‌ها تحت نظارت و محدودیت دولت قرار نگرفته باشد. ویژگی جدید این پلتفرم این است که ایرانیان خارج از کشور را قادر می‌کند تا مستقیماً در مکالمات سیاسی با هم‌تایان خود در ایران شرکت کنند. بسیاری از سیاستمداران اصلاح‌طلب نیز در اتاق‌های چت ایرانی ظاهر شده‌اند و راهی جدید برای تعامل مستقیم شهروندان با نامزدهای احتمالی یا مقامات منتخب فراهم می‌کنند. با این وجود دسترسی به این پلتفرم در ایران ناشناخته و احتمالاً تا حدودی محدود است. این برنامه که در ماه مه ۲۰۲۱ فعال شد، در ابتدا محدود به کاربران گوشی آیفون و با نسخه بتا برای کاربران اندروید قابل استفاده بود. با این وجود تلفن‌های آیفون در ایران به دلیل تحریم‌های ایالات متحده (که فروش آنها را در داخل ایران ممنوع می‌کند) و همچنین عدم دسترسی به کارت‌های اعتباری که پیش‌شرط لازم برای ثبت تلفن با شناسه اپل است، در تیراژ محدود وجود دارند. با این همه، کلاب‌هاوس در حال حاضر میزبان مکالمات متعددی درباره سیاست داخلی ایران و همچنین انتخابات آینده است. برای کسانی که قادر به دسترسی به این پلتفرم هستند کلاب‌هاوس می‌تواند جایگزین مهمی برای بحث و گفتگوهای رودررو باشد. همچنین مصاحبه‌شوندگان ادعا کردند که اینستاگرام نیز کمتر تحت محدودیت‌های دولتی قرار دارد.

علاوه بر محدود کردن استفاده کامل از بیشتر شبکه‌های اجتماعی در ایران و برخلاف دوره‌های قبلی انتخابات، محتوای تولید شده توسط وزارت کشور و مطالب منتشر شده در وب سایت آن وزارتخانه در حال حاضر برای افراد خارج از ایران قابل دسترس نیست. این امر از شفافیت روند انتخابات کاسته و ایرانیان مقیم در خارج از ایران و همچنین سیاست‌گذاران بین‌المللی و تحلیل‌گران سیاسی را از جمع‌آوری و تحلیل داده رسمی دولت پیرامون انتخابات محدود می‌کند.

مشارکت زنان و دیگر گروه‌هایی که از نظر تاریخی کم برخوردار بوده‌اند

ایران جنینش زنانی فعال دارد که در چرخه انتخابات فعلی، همانند دوره‌های قبلی، بسیج شده است. با این وجود، مصاحبه‌شوندگان اشاره کردند که اگرچه تعداد کل نامزدهای زن در این انتخابات اندکی افزایش نسبت به سال ۱۳۹۶ دارد، اما فقط ۸٪ از کل نامزدهای انتخابات ۱۴۰۰ زن هستند و هیچ یک از نامزدهای ریاست‌جمهوری زن نیستند. با اینکه در طول مبارزات انتخاباتی مواردی مانند حجاب مورد توجه قرار گرفته است، اما برخی از مصاحبه‌شوندگان اظهار می‌کنند که این مسائل اجتماعی فقط برای طبقه خاصی از رأی‌دهندگان حائز اهمیت است و مسائل اقتصادی-اجتماعی به احتمال زیاد مسأله غالب است، چه در مبارزات و چه در اولویت‌های سیاست‌گذاری مقامات منتخب.

اقلیت‌های مذهبی از جمله بهائیان، مسیحیان، یهودیان و سنی‌ها و به تبع آن برخی از اقلیت‌های قومی مانند بلوچ‌ها، کردها، ترکمن‌ها به دلیل گرایش مذهبی‌شان از نظر قانونی از داشتن نامزد در انتخابات منع شده‌اند. به علاوه ممکن است که این افراد در جوامعی زندگی کنند که نرخ بیکاری بالا باشد یا با تبعیض‌های دیگری در زندگی روزمره خود روبرو باشند. در نتیجه، مصاحبه‌شوندگان خاطر نشان کردند که این جوامع کمتر در انتخابات شرکت می‌کنند و بیشتر مورد توجه فراخوان تحریم قرار می‌گیرند.

چالش‌های احتمالی روز انتخابات و پس از انتخابات

برای اینکه شهروندان از فرصتی برابر و معقول برای رأی دادن برخوردار باشند و همچنین برای آنکه شمارش آرا به صورت عادلانه صورت پذیرد، رویه‌های روشن و شفاف باید به شیوه‌ای همسان در همه شعب أخذ رأی اجرا شود. نظر به ارزیابی‌های مربوط به انتخابات قبلی ایران و همچنین نگرانی‌های مطرح شده در جریان ارزیابی، اندی‌آی تخلفاتی خاص و/یا انحرافات از الگوهای پذیرفته شده بین‌المللی را شناسایی کرده است که احتمالاً بر اعتماد عمومی به روند انتخابات در روز انتخاب و نیز پس از انتخابات اثرگذار است. فهرست زیر بیشتر به صورت توصیفی در نظر گرفته شده تا این که فهرستی جامع از همه موارد را شامل شود.

مخفی بودن رأی

در انتخابات‌های گذشته این نگرانی مطرح شد که بسیاری از مراکز أخذ رأی در مکان‌های باز و بزرگی مانند مساجد برگزار می‌شوند و در این حالت رأی‌دهندگان فراوانی ممکن است به طور همزمان رأی دهند و به طور بالقوه امکان مشاهده رأی دیگری را داشته باشند. شعب أخذ رأی فاقد غرفه‌های رأی‌دهی یا دیواره‌های مشجری هستند که در بسیاری از کشورهای دیگر برای حفاظت از مخفی بودن رأی وجود دارند. گرچه مخفی بودن رأی هنجاری است که در سطح بین‌المللی برای

انجام انتخابات مردمسالار کاملاً پذیرفته شده است و در متن حقوق بین‌الملل که ایران نیز آن را امضا کرده است - از جمله اعلامیه جهانی حقوق بشر و میثاق بین‌المللی حقوق مدنی و حقوق سیاسی - تصریح شده است ولی شهروندان ایرانی ممکن است از این معیار اطلاع کافی نداشته باشند و یا ندانند که رأی دادن در ملا عام حقوق مردمسالاری آنها را خدشه‌دار می‌کند.

تغییر در پادمان‌های انتخاباتی در پاسخ به همه‌گیری کووید-۱۹

مصاحبه‌شوندگان این نگرانی را مطرح کردند که در پاسخ به همه‌گیری کووید-۱۹ برخی از پادمان‌ها که برای جلوگیری از رأی‌دهی چندباره ارائه شده احتمالاً در انتخابات ۲۸ خرداد حذف می‌شود. در جریان انتخابات مجلس سال ۱۳۹۹ مسئولان انتخابات از دستگاه‌هایی برای احراز هویت الکترونیکی رأی‌دهندگان استفاده کردند که بر اساس کارت ملی و اثر انگشت آنان عمل می‌کرد. سپس انگشتان رأی‌دهنده احراز هویت شده آغشته به جوهری پاک‌نشده می‌شد. انگشتان هر رأی‌دهنده‌ای پیش از رأی دادن بررسی می‌شد تا اطمینان حاصل شود که او نشانه‌ای از جوهر پاک‌نشده نداشته باشد. در انتخابات پیش رو به دلیل نگرانی در مورد ایمنی سطوح با توجه به همه‌گیری کووید-۱۹ از رأی‌دهندگان نه تأیید الکترونیکی اثر انگشت خواسته می‌شود و نه انگشت آنها با جوهر پاک‌نشده علامت‌دار می‌شود. تصمیم بر حذف این دو مرحله در سایه ملاحظات سلامتی و ایمنی، همزمان می‌تواند محافظت‌های مهم در برابر رأی‌دهی چندباره را از میان بردارد، به ویژه در وضعیتی که فهرست رأی‌دهندگان، همانطور که در بالا ذکر شد، در دست نیست. با این حال، همچنان از تمامی رأی‌دهندگان خواسته می‌شود که شناسنامه و کارت ملی خود را در شعب اخذ رأی ارائه دهند و استفاده از کارت ملی برای احراز هویت الکترونیکی همچنان ادامه دارد. اگر رأی‌دهنده کارت ملی همراه نداشته باشد از او خواسته می‌شود که شماره کارت ملی خود را به صورت دستی وارد کند.

معرفی رأی‌گیری الکترونیکی در شعب منتخب در انتخابات شوراهای شهر و روستا

در انتخابات شوراهای شهر و روستا، اخذ رأی - برای اولین بار - از طریق رأی‌گیری الکترونیکی انجام می‌شود. حوزه‌هایی که روش‌های جدید رأی‌گیری الکترونیکی را اتخاذ می‌کنند، برای افزایش امنیت و اعتبار فرآیندهای انتخابات، شهروندان را ملزم می‌کنند که در دو فرآیند انتخاباتی جداگانه با استفاده از دو روش اقدام به رأی‌دهی کنند: ریختن برگه‌های رأی برای انتخابات ریاست‌جمهوری و استفاده از روش جدید سامانه الکترونیکی انتخابات شوراهای شهر و روستا. برای اطمینان از اینکه رأی‌دهندگان می‌توانند دو روند موازی را در روز انتخابات بفهمند و بتوانند به درستی از آنها استفاده کنند، ممکن است لازم باشد رأی‌دهندگان به میزان کافی و وافی آموزش ببینند. مانند هر تمرین آزمایشی، به‌ویژه تمرین‌هایی که برای معرفی فناوری‌های جدید به روند انتخابات است، مقامات انتخابات باید موفقیت و عدم موفقیت سامانه جدید را قبل از تصمیم‌گیری برای گسترش این طرح برای انتخابات آینده، به طور واضح مستند و اعلام کنند.

اعلام عمومی نتایج انتخابات در سطح شعبه اخذ رأی

در بسیاری از کشورها نتایج شعبه اخذ رأی به منظور بازرسی عمومی اعلام می‌شود و یک نسخه از نتایج رسمی نیز پس از پایان روند شمارش آراء، به نمایندگان نامزدها یا احزاب تقدیم می‌شود. ارسال فوری نتایج عمومی باعث افزایش شفافیت و افزایش اعتماد به صحت شمارش می‌شود. با این حال در ایران نمایندگان نامزدها حق داشتن نسخه‌ای از شمارش رسمی را ندارند و نتایج به طور عمومی در مراکز رأی‌گیری اعلام نمی‌شود. اگرچه این روش برای انتخابات آینده باید مورد بازنگری قرار گیرد، مصاحبه‌شوندگان، به عنوان اقدامی کوتاه مدت برای ایجاد اعتماد، پیشنهاد کردند که وقتی نتایج نهایی انتخابات اعلام می‌شود، نتایج به تفکیک شعبه اخذ رأی نیز باید به طور علنی، کامل، به موقع و قابل تحلیل در وب سایت وزارت کشور قرار گیرد.

شمارش و تجمیع آراء انتخابات

روند شمارش آراء در ایران مبهم است. قانون انتخابات اجازه مشاهده مستقل این روند توسط نمایندگان نامزدها و ناظران غیرحزبی شهروندی یا ناظران بین‌المللی را نمی‌دهد تا ببینند که چگونه نتایج حاصل از حدود ۷۰,۰۰۰ شعبه اخذ رأی در سطوح مختلف برای تعیین نتیجه رقابت‌های مختلف انتخاباتی جمع می‌شود. به همین ترتیب نتایج در پشت درهای بسته و بدون حضور نامزد یا شاهد مستقل تجمیع می‌شود. از نظر تاریخی چنین عدم شفافیت و عدم نظارت مستقل شهروندی موجب نگرانی گسترده شهروندان در مورد صحت نتایج رسمی انتخابات شده است.

اعتراض و فرجام‌خواهی

اگرچه سازوکارهایی قانونی وجود دارد که نامزدها و همچنین شهروندان می‌توانند بر مبنای آن به دبیرخانه شورای نگهبان یا نماینده شورا در هر منطقه در خصوص نتایج انتخابات در يك شعبه أخذ رأی طرح دعوا کنند، اما مهلتی برای صدور حکم از سوی مقامات انتخابات درباره این ادعاها وجود ندارد. هیأت‌های انتخاباتی جلساتی را با نمایندگان شورای نگهبان برای بررسی شکایات، پیوست گزارش و ارسال آنها به وزارت کشور برگزار می‌کنند. به‌علاوه، اگر شکایت «فاقد شواهد» باشد، شخصی که آن را ارائه کرده است ممکن است در دادگاه به دلیل افترا تحت پیگرد قانونی قرار گیرد. این جنبه از چارچوب انتخابات ممکن است بر رغبت شهروندان برای ارائه شکایات‌های انتخاباتی معتبر به مقامات ذیصلاح اثرگذار باشد.

درباره مؤسسه دموکراتیک ملی

مؤسسه دموکراتیک ملی (ان‌دی‌آی) سازمانی غیرانتفاعی و غیرحزبی است که برای حمایت و تقویت نهادهای مردمسالار در سراسر جهان از طریق مشارکت شهروندان، شفافیت و مسئولیت‌پذیری حکومت فعالیت می‌کند.

این مؤسسه از زمان مأموریت نظارتی خود در فیلیپین در سال ۱۹۸۶، به یکی از سازمان‌های غیر دولتی بین‌المللی در زمینه نظارت بر انتخابات در عرصه بین‌الملل بدل شده است. ان‌دی‌آی بیش از ۲۰۰ مأموریت نظارتی بین‌المللی انتخابات از جمله نظارت بر انتخابات در خاورمیانه و شمال آفریقا شامل انتخابات در الجزایر، مصر، اردن، لبنان، مراکش، تونس و یمن انجام داده است.

این مؤسسه بر ارائه تحلیل دقیق و بی‌طرفانه از طریق مأموریت‌های نظارتی خود متمرکز است و هدف آن آگاهی بخشی به جامعه جهانی و بازیگران داخلی در خصوص نقاط ضعف و قوت آنها در روندهای انتخاباتی و سیاسی و، در صورت لزوم، ارائه توصیه‌هایی برای تقویت روندهای مردمسالارانه و چارچوب انتخابات است.

این بیانیه با حمایت «بنیاد ملی دموکراسی» تهیه شده است. ان‌دی‌آی تنها در قبال محتوای این بیانیه مسئول است. برای کسب اطلاعات بیشتر در مورد بیانیه، با جفری انگلند (Jeffrey England)، معاون مدیر منطقه خاورمیانه و شمال آفریقا، به آدرس jengland@ndi.org تماس بگیرید.